

י"ג יסודות בבירור יהדות וגיוור

הרב קלמן פסח (צ'אק) דוידסון*

- (1) **אדם המצהיר שהוא יהודי נאמן** אלא אם כן יש רגליים לדבר שהצהרתו אינה נכונה. כלל זה תקף אף כלפי קבוצות אוכלוסייה בהן נמצאים רבים שאינם יהודים ([שו"ת יביע אומר, ח"ז, חאה"ע, סי' א](#)). גם אם, כתוצאה מכך, משפחה שאינה יהודית תתערב בעם ישראל, ישנו כלל הלכתי הקובע ש"משפחה שנטמעה, נטמעה". לאמור, מכיון שנתערבו בעם ישראל, כבר הפכו להיות חלק מעם ישראל הכשרים. כלל זה תקף כלפי גויים כפי שהיא תקף בעניינים אחרים ([שו"ת דבר יהושע, ח"ה, סי' יד](#)).
- (2) הגיוור הינו הצעד הראשון של נכרי במסעו היהודי. **בגמרא, ברמב"ם, ובשלחן ערוך מתואר תהליך כמעט מידי, ללא לימוד תורה וללא הכנה ארוכה כלל וכלל.** בשנות החמישים קורס הכנה לקרת גיוור היה כחודש ימים של לימוד דברים בסיסיים בלבד ([הרב ראובן כץ בכנס דינינים משנת תשי"ד](#), הובא בספר "מזרע ישראל" עמ' קמט). לדעת רבי עקיבא איגר **אסור** ללמד תורה כלל למתגייר לפני גיורו ([שו"ת רע"א, מהדורא קמא, סי' מא](#)).
- (3) אחד המרכיבים בגיוור כהלכה הוא "קבלת המצוות". קיימת מחלוקת בפוסקים לגבי ההגדרה מהי "קבלת המצוות".
- (4) גישה מרכזית בין פוסקים גדולים ורבים היא **שקבלת המצוות אינה כוונת הגר לשמור תורה ומצוות כהלכה, אלא פירושה היא שהגר מקבל את הגירות, כלומר גיוור ללא כפייה אלא מתוך רצונו והסכמתו של הגר** ([צפנת פענח](#), איסורי ביאה, יגו; סמ"ג לא תעשה קט"ז; [הגרש"ז אוירבאך](#) ב"טוב משה", עמ' רנא; ועי' [מאמרו](#) של הרב יואל עמיטל על דעת הגרש"ז המעיין, תשרי תשע"ו).
- (5) לכתחילה הסכמת הגר להתגייר צריכה להיות מבוססת על הבנתו את ההשלכות של גיורו. כלומר, הגר צריך לדעת שליהדות מצוות רבות שיחייבו אותו כמו כל יהודי אחר, ושיש שכר למי שמקיים אותן ועונש למי שעובר עליהן (איך שלא נגדיר שכר ועונש מבחינה תיאולוגית). לפי דעה זו, אין פירוש "קבלת מצוות" כוונת הגר **לקיים** אותן בפועל ([שו"ת משפטי עוזיאל](#), כרך ב, יו"ד סי' נח; [פסקי עוזיאל בשאלות הזמן](#) סה; [שו"ת והשיב משה סי' נא](#); [נחלת צבי עמ' קסב](#); [הרב זאב וייטמן, נייר עמדה לבית הלל, יוני 2013](#)).
- (6) כמה רבנים כתבו שהגדרת "קבלת מצוות" זו הינה דעת יחיד (מה שאינו מדויק כפי שהובא למעלה) ובכל זאת מודים שהייתה זו עמדה שנהגו בה רבנים מגיירים רבים בעבר (נייר עמדה שהוגשה לארגון בית הלל על ידי [הרב דוד בס מחודש יוני 2013](#)).
- (7) רבנים רבים שאינם מקבלים את ההגדרה הזו של "קבלת מצוות" לכתחילה כן מקבלים אותה בדיעבד. כלומר, אם הגר התגייר ללא כוונה לשמור את המצוות בפועל, גיורו תקף בדיעבד ([בנייר העמדה הנ"ל](#)). יש לציין את דעת הרב משה פיינשטין שהכשיר בדיעבד גיוור של אישה שלא התכוונה לשמור אפילו שבת, מצווה מרכזית ביותר ליהדות ([שו"ת אגרות משה, יו"ד, ח"א, סי' קס](#)).

- (8) גר שאינו שומר מצוות לאחר גיורו, אפילו מידידת וקיצונית ביותר, נשאר יהודי על פי ההלכה (שו"ת הרשב"ץ, ג, סי' מז; הגאון מקיטוב בהמאסף, שנה ט"ז, כרך ב', חוברת ו', סי' ע"ב; הרב בצלאל ז'לטי בחוות דעת לבית המשפט העליון, הובא בספר זרע ישראל, עמ' שנ"ב)
- (9) הגמרא בבכורות (ל"ב) קובעת "עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו". עם זה, לא פסק כך המחבר בשלחן ערוך. ועוד, כוונת המאמר בגמרא שם חלה אך ורק כאשר מתנה הגר תנאי שהדבר שהוא לא מקבל יהיה מותר לו מן הדין, אז לא מקבלין אותו (שו"ת אחיעזר, חלק ג', סי' כ"ו). ועוד, "אין מקבלין אותו" היינו לכתחילה, אבל בדיעבד אם קיבלו אותו הגיור תקף (שו"ת דעת כהן, סי' קנב; שו"ת משיב דבר, חלק ה', סי' מ"ו).
- (10) גיור בפני שלשה הדיוטות (אנשים שאינם רבנים) תקף **לפחות** בדיעבד (משנה תורה, איסורי ביאה, יג"ז; שלחן ערוך, יו"ד, סי' רסח, סע' י"ג); ויש אומרים שהדיוטות אפילו עדיפים (אוצר מכתבים סי' תת"ל)
- (11) בית דין המגיר אדם שכל הנראה לא ישמור תורה ומצוות כדבעי אינו עובר על איסור "לפני עיור" אם מטרת בית הדין הוא למנוע נישואי תערובת (הרב זאב וייטמן בכתב עת צהר, לז, עמ' 179, הערה 14).
- (12) גר המתגייר כדי להתחתן, גיורו תקף **לפחות** בדיעבד (שו"ת דברי חזקיהו, ח"ב, יו"ד, סי' א'; שו"ת יביע אומר, ח"ב, אה"ע סי' ג, ס"ק ו').
- (13) יש אומרים שפעם, לפני תקופת החילון, היה סביר להניח שכל גר ישמור מצוות כהלכה, מכיוון שכל הקהילות היהודיות התאפיינו בשמירת מצוות כהלכה ולא הייתה לגרים אפשרות להצטרף לקהילה יהודית שאינה כזו. אבל טענה זו אינה עומדת במבחן המציאות ההיסטורית, שהרי בבית שני, כאשר התגבשו הלכות גיור כפי שקיבלנו מדור דור, היו זרמים אפיקורסיים, וביניהם הצדוקים והבייתוסים. והנה מצאנו במסכת שבת לא: ע"א:
- "תנו רבנן: מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי. אמר לו: כמה תורות יש לכם?
אמר לו: שתיים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו: שבכתב אני מאמינך
ושבעל פה אני מאמינך; גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו
בנזיפה. בא לפני הלל, גייריה."
- אותו נכרי ביקש דווקא להפוך לישראל אפיקורוס. והלל דווקא גייר אותו ורק אחר כך התחיל ללמד אותו (עיי"ש בשו"ת רע"א). אם כן, ברור שהיו זרמים אפיקורסיים באותה העת, ולא היה מובן מאליו שגר ישמור תורה ומצוות כהלכה לאחר גיורו, כפי שנכון גם היום. ובכל אופן, מדברי רש"י (יבמות מז:ב) והרמב"ם (איסורי ביאה, יג: יח) ברור שאפילו בימי הביניים, רוב הגרים לא שמרו תורה ומצוות כדבעי.
- חילוקי דעות יש בתחומי בירור יהדות וגיור כמו בכל תחום אחר בהלכה. אבל היסודות האלה מהווים גישה מרכזית המושתתת היטב על המסורת ההלכתית הנמצאת בידינו מתקופת חז"ל עד ימינו אנו.